Интервју: Мирослав Лајчак, високи представник у БиХ/специјални представник ЕУ: „Такмичењем ентитета и запостављањем државе не можете далеко стићи“

У опширном интервјуу за Sarajevo-x.com, Мирослав Лајчак говори о томе да није најважнији датум потписивања ССП-а, него његово спровођење. Одлучан је да не учествује у дневнополитичким играма и медијским ратовима, јер, док политичари расправљају о неважним стварима, грађанима живот пролази у биједи. Држава на првом мјесту, па онда ентитети, поручује Лајчак.

Разговарао: Асим Бешлија

Sarajevo-x.com: Господине Лајчак, овај интервју, Ваше ријечи, поруке, читаће, поред босанскохерцеговачких, вјероватно велики број посјетилаца који долази из земаља широм свијета, босанскохерцеговачке дијаспоре. Ако бисте њима, из Ваше перспективе, описивали данашњу БиХ и оно што се дешава у њој, шта бисте им рекли?

Мирослав Лајчак: Најважније је у овом тренутку да је БиХ пред потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању са ЕУ. То је историјски корак за БиХ. Ово је први уговор између БиХ и ЕУ. То је нови ниво сарадње и поставља пут за евентуално

чланство у Европској унији. Свака земља која је кренула тим путем је ишла ка напретку и просперитету.

Нема сумње да ће тако бити и са БиХ, а само од вас, то јест, од ваших представника/политичара, зависи хоће ли ићи брзо или ће се беспотребно губити још више времена. Вријеме је луксуз који политичке елите себи не могу приуштити, јер грађани немају времена да даље чекају да живот пролази поред њих и њихове дјеце док они воде ефемерне политичке расправе које често немају везе нити са европским интеграцијама нити са повећањем животног стандарда.

Врхунски парадокс је чињеница што је ЕУ чекала три године да босанскохерцеговачки политичари постигну договор око реформе полиције, а сада од истих политичара слушамо јадиковање да је јако велики проблем, јер се ССП не потписује истог тренутка, него је потребно неколико седмица да се споразум преведе на 22 службена језика ЕУ и 3 службена језика БиХ. Ја се само надам да ће се са истим нестрпљењем кренути и у пуно спровођење овог споразума.

Дакле, изгубљено вријеме и темпо рада су један од проблема данашње БиХ. Још нисам чуо од политичара какав је план рада након потписивања ССП-а. Шта учинити да у сљедећу фазу интеграција уђемо спремнији и завршимо је што прије? Не видим ту врсту дискусије, а то је оно што нам је сада највише реално потребно.

Sarajevo-x.com: Али, све што се дешава у БиХ у посљедње вријеме могло би се описати као ‘иде, иде, па стане’, па се онда нађе неки консензус, па опет неки измишљени конфликти на политичкој сцени, па се онда око важних ствари за дан или два постигне договор. Све што се дешава међу владајућим партијама чини се као чиста манипулација јавношћу. Вама?

Мирослав Лајчак: Слажем се. Потенцијал за компромис постоји, он се и постигне, али се врло брзо све уништава кроз међусобне медијске ратове и политичке игре. Разумијем да неке плаши ЕУ,

јер је то уређен систем у којем је јако сужен простор за манипулације. ЕУ политика је конкретна и практична политика која се базира на договору и компромису.

Могу схватити да неке ЕУ, као таква, плаши, јер не знају да се баве пројектима, стварају нове вриједности и брину за просперитет. Оно што знају јесте играње емоцијама и страховима. У европској политици тако нешто постоји, али само у великој мањини, за разлику од БиХ гдје је то кључни састојак политике. Лакше је плашити некога оним другим и бранити га од истог тог, него се бавити економијом и конкретним питањима од којих се живи. Можда је тако лакше политичарима, али грађанима сигурно није.

Sarajevo-x.com: Посљедњи консензуси, посебно овај око измјене Изборног закона везано за Сребреницу, показују да је истински консензус могућ, и то врло брзо. Шта се Вама чини као највећи проблем на овим почецима пута ка агресивнијој европеизацији ове земље и напретку?

Мирослав Лајчак: Главна препрека је да политичари не осјећају притисак грађана и невладиног сектора. Дубоко сам увјерен да је једини прави коректив овој, или било каквој другој политици, било гдје у свијету, грађански притисак. Политичари се морају осјећати одговорним грађанима, питајући се да ли смо и колико спровели од обећаног, и хоће ли нам то бити довољно за нови мандат. Све док није тако, док политика грађане, због пасивности самог јавног мнијења, доживљава као искључиво гласачку машину, а не као господара и коректив, неће бити пуно боље.

Овај посао за грађане БиХ и невладин сектор се не може завршити никаквим наметнутим рјешењима или одлукама високог представника или било кога другог. То је проце који, ако хоћемо да има одржив успјех, мора бити у потпуности домаћи. Ми ту можемо помоћи, али све даље од тога је контрапродуктивно за саму идеју јачања домаће свијести политичке одговорности према грађанима.

Sarajevo-x.com: Због чега Ви нисте агресивнији када је дјеловање у питању? Ви реагујете понекад врло тихо, одмјерено, а у јавности се стиче утисак да и није важно оно што Ви радите, него само оно што жели Милорад Додик. Чули сте већ да су га прозвали и Вашим шефом?

Мирослав Лајчак: Чуо сам свакакве бесмислице. Али, парадокс је да оно што неко жели јесте да ја будем дио медијских ратова и дневнополитичких игара, укључујући се у реаговања, да ли вербално или путем мјера, на свакојаке изјаве које чујемо сваки дан… Нема тог мишљења које на једној страни неће изазвати осуду, а на другој одушевљење. Мене то не интересује, мене интересује бољитак БиХ и њен напредак према ЕУ. Свакако да врло пажљиво пратимо ко шта прича, али још пажљивије ко шта ради и да ли неко дјелује конкретно против БиХ. Будите увјерени да бисмо и ја и цијела међународна заједница оштро реаговали на било какву појаву да је она ишта више од дневнополитичке реторике. Права адреса за ово нисам ја, него домаћи политички челници, да одговоре шта мисле да ће да постигну таквом политиком неодговорних, неоснованих, и, често, апсурдних изјава, чија је практична примјењивост готово никаква, али је зато велика примјењивост искључиво у завађању људи и тровању атмосфере у друштвеном миљеу БиХ. Нема тих бонских овлаштења која могу заувијек промијенити нити навике политичара нити мишљења људи. Да је то тако, до сада би сви ти проблеми били ријешени, јер су бонска овлаштења до данас коришћена више од 850 пута. Бонска овлаштења су, свакако, на располагању, имају своју улогу и нећу се либити да их користим ако буде реалне опасности за БиХ. Под реалном опасношћу не видим дневнополитичку реторику, него нечија дјела и акције. Ово је процес сазријевања друштва као цјелине. Треба помоћи том процесу, али јачањем јавног мнијења, а не употребом бонских овлаштења, уз наивно вјеровање да ће се тиме људима избити из главе њихово увјерење или мишљење. Овдје се поново враћам на фактор времена. БиХ нема времена, али, ако желимо добро овој земљи, процес јачања јавног мнијења мора бити истински домаћи, уз сазријевање јавности, а не никао инстант,

путем мојих одлука.

Sarajevo-x.com: Да ли је Милорад Додик дио проблема БиХ?

Мирослав Лајчак: Зависи, како када. Некад јесте дио проблема, а некад је дио рјешења. Није то баш универзално за њега. Добар дио политичара је често на једној или другој страни.

Sarajevo-x.com: Било је помпезних најава рада Антикорупционог тима OHR-a, па је прије неки дан објављено и да тај тим ради пуном паром и да су у игри позната имена над чијим се (не)дјелима врши истрага. Шта Ви очекујете да ће да буде од приче о овом тиму, неки велики резултати, или само још једно оружје за политичко уцјењивање узјогуњених политичких моћника?

Мирослав Лајчак: Исправио бих вас и рекао да је било помпезних најава очекивања, опет у дневнополитичке сврхе. Оно што сам успоставио јесте мали аналитички тим, који неће покретати и водити истраге, него податке, до којих дођемо, анализирати и предавати домаћим правосудним институцијама на оцјену и даљњу обраду. Да не буде забуне, OHR аналитички тим неће радити посао правосуђа БиХ нити бити средство за уцјењивање политичара. Због заштите рада тима не излазимо у јавност о детаљима њиховог рада.

Sarajevo-x.com: Господине Лајчак, који је бољи дио БиХ: Република Српска или Федерација? Или нити један дио није још увијек бољи?

Мирослав Лајчак: Да постоји здрава конкуренција, сигуран сам да би грађани осјетили бољитак, али, некада ми се чини да се такмиче у томе ко може бити гори.

Нека се народ и медији забављају расправом ко је „бољи“, а то што нити једни, нити други, нити цијела БиХ, баш не иду напријед, као да нема везе. О томе нико не размишља.

Мене интересује БиХ као земља која функционише као јединствен економски простор. Ако ствари гледамо на тај начин, биће боље

и ентитетима и осталим нивоима власти у БиХ. То је европски начин рјешавања проблема. Овако, обрнутим путем, такмичењем ентитета, а губљењем из вида државе, не можете далеко стићи.

Sarajevo-x.com: Интересује ме због чега Ви не реагујете када су у питању антидејтонске изјаве? На примјер, пошто је Додик медијска звијезда, посебно у РС, објављује по десетак саопштења дневно, осврнимо се на његову изјаву да Сарајево није главни град, већ само сједиште тзв. заједничких институција. Од Вас, чини ми се, ни ријечи о томе, иако је Дејтон јасан по том питању.

Мирослав Лајчак: Мислим да сам на то питање већ раније одговорио, али, ево, укратко ћу поновити да ја и цијела међународна заједница помно пратимо и оштро ћемо реаговати на било коју појаву и акцију, а да је она ишта више од дневнополитичке реторике. Само, да будемо искрени, такве изјаве долазе из оба дијела БиХ. Нема те одлуке високог представника која може промијенити навике политичара и мишљења људи. Не желим да будем дио колективне параноје и дневнополитичких ратова који се воде преко медија. Ако неко мисли да ћу се забринути због неутемељених квазикритика, јер нећу ускочити у тај и такав вагон воза без дневног реда, званог дневна политика, онда се грдно вара. Мени би било пуно комфорније и лакше ухватити се у то коло, али ја нема тај луксуз, јер би то онда било врло неодговорно према држави БиХ, а то не желим.

Sarajevo-x.com: Недавно сте учествовали у интересантном пројекту – серији трибина са грађанима, а везано за европску перспективу БиХ. Можете ли нам укратко пренијети Ваше главне утиске са тих скупова?

Мирослав Лајчак: Кампања, коју можете пратити и у њој учествовати на www.reci.ba још траје. Утисци су, најкраће речено, очекивани и у контрадикцији са демонстрираном политиком у БиХ. Људе интересује када ће моћи путовати без виза, када ће почети боље да живе, каква је будућност њихове

дјеце. Дакле, све је везано уз врло конкретна питања, тј. ствари од којих се живи. Врло мало има лоше атмосфере и нереалне политике у контакту са грађанима. Некад пожелим да су са мном на тим трибинама и политички челници, да чују који су проблеми грађана, или да барем погледају снимке тих трибина и да виде раскорак између онога што политика намеће као „битна“ питања и оно што грађани истичу као битна питања.

Sarajevo-x.com: Задње питање тиче се нас, медија. ОЕБС и америчка влада су забринути тенденцијама када су у питању медијске слободе. Јесте ли Ви? Подсјетићу Вас, све чешћи напади на новинаре, покушаји успостављања страначке контроле над РАК-ом, угрожавање независности јавног РТВ система.

Мирослав Лајчак: Прво да кажем да осуђујем нападе на новинаре у БиХ. За тако нешто нема никаквог оправдања и очекујем од полиције и тужилаштва да реагују брзо и одлучно у оваквим случајевима. Са друге стране, да не би стварали аргументе за оне који би их нападали, медији се морају држати својих кодекса и општеприхваћених правила. Савјет за имплементацију мира је, у својој посљедњој декларацији нагласио значај слободе изражавања, што подразумијева слободне и независне медије, као и значај осигурања највишег нивоа признатих људских права и основних слобода.